

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології

Курсова робота

на тему: Топоніми у фразеологічному фонді англійської та української мов

Студентки групи Па 15-21
факультету германської філології і перекладу
заочної форми навчання
спеціальності 035 Філологія
Мацько Олександри Вадимівни

Науковий керівник:
кандидат/доктор філологічних наук, доцент
Субота Сергій Володимирович

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ 2024

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Department of Germanic and Finno-Ugric Philology

Term Paper

TOPONYMS IN THE PHRASEOLOGICAL FUND
OF ENGLISH AND UKRAINIAN

Matsko Oleksandra
Group Te 15-21
Germanic Philology Faculty
Research Adviser
Assoc. Prof.
PhD (Linguistics)
Serhiy Subota

Kyiv 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ТОПОНІМАМИ	8
1.1. Фразеологізми як основні одиниці фразеологічної системи мови	8
1.2. Види фразеологічних одиниць.....	11
1.3. Топоніми у складі фразеологізмів.....	14
Висновки до Розділу 1.....	16
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З ТОПОНІМАМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....	17
2.1. Вплив історії та культури на виникнення та вживання фразеологізмів- топонімів в англійській та українській мовах.....	17
2.2. Структурно-семантичний аналіз фразеологічних одиниць з топонімічним компонентом.....	22
2.3. Особливості перекладу фразеологічних зворотів з топонімами з англійської на українську мову	24
Висновки до Розділу 2	31
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	33
RÉSUMÉ	35
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	36

ВСТУП

Топоніми у складі фразеологічних одиниць міцно вплетені в мовний гобелен людського спілкування. Вбудовані у фразеологічний фонд мов, вони пропонують глибокий погляд на колективну свідомість мовних спільнот, охоплюючи багаті культурні, історичні та географічні наративи.

У цій роботі ми розпочинаємо дослідження топонімів у фразеологічних одиницях англійської та української мов. Ми переслідуюмо дві цілі: пролити світло на схожість і відмінності у вживанні, конотаціях і семантичних нюансах топонімів в англійській та українській лінгвістичних традиціях, а також зробити внесок у глибше розуміння культурних та історичних контекстів, у які вони включені.

Актуальність теми полягає в багатоаспектному дослідженні мови, культури та історії через призму фразеологізмів із топонімами. Це дослідження стосується кількох важливих аспектів. Воно несе культурно-історичне значення, адже топоніми у фразеологічних одиницях служать мовними артефактами, що відображають культурну та історичну спадщину мовних спільнот.

Також фразеологічні одиниці з топонімами ілюструють, як мови розвиваються та адаптуються з часом під впливом історичних подій, міграцій та культурних обмінів. Аналіз цих одиниць в англійській та українській мовах проливає світло на те, як мовні вирази зберігають і трансформують культурну пам'ять.

Дослідження перекладу фразеологічних зворотів із топонімами з англійської на українську висвітлює складність міжмовної та міжкультурної комунікації. Це підкреслює потребу перекладачів орієнтуватися в мовних нюансах, зберігаючи при цьому культурну сутність і семантичне багатство цих виразів.

В цілому, це дослідження поєднує дисципліни лінгвістики, культурології та перекладознавства, сприяючи цілісному розумінню того, як мова відображає та формує культурну ідентичність. Дослідження фразеологічних одиниць з топонімами сприяє міждисциплінарному діалогу та збагачує наше розуміння мови як динамічного культурного явища.

Таким чином, запропоноване дослідження фразеологічних одиниць із топонімами в англійській та українській мовах має значну актуальність у розкритті запутаної взаємодії між мовою, культурою та історією. Воно пропонує відчувати тонке розуміння того, як мовні вирази об'єднують колективний досвід і культурні наративи, збагачуючи тим самим наше розуміння багатогранної природи людського спілкування.

Значення запропонованого дослідження фразеологічних одиниць з топонімами поширюється як на теоретичну, так і на практичну сфери філологічної науки. Досліджуючи фразеологізми як основні одиниці мови та досліджуючи роль топонімів у них, дослідження сприяє теоретичному розумінню фразеологічних систем. Це проливає світло на те, як мова організовує культурні, історичні та географічні знання за допомогою фіксованих виразів, збагачуючи наше розуміння мовних структур і процесів.

Завдяки порівняльному аналізу топонімів у фразеологічних одиницях англійської та української мов з'ясовуються подібності та відмінності в семантичних нюансах і культурних конотаціях, сприяючи глибшому розумінню мовних варіацій і міжкультурного спілкування.

Дослідження особливостей перекладу фразеологічних зворотів із топонімами з англійської мови на українську стосується практичних проблем, що виникають під час перекладу. Воно надає розуміння стратегій збереження значення, культурних посилань і стилістичних нюансів під час перекладу, таким чином інформуючи та покращуючи практику перекладу між цими мовами.

Головною **метою** дослідження є поглиблення нашого розуміння ролі топонімів у фразеологічних одиницях англійської та української мов, сприяючи як теоретичним знанням, так і практичним застосуванням у лінгвістиці.

Завдання:

-Визначити ключові характеристики та функції фразеологічних одиниць у системі мови.

- Визначити види фразеологізмів. Класифікувати фразеологізми за структурними, семантичними та функціональними ознаками.

-Дослідити включення топонімів до складу фразеологічних одиниць та їхнє значення у мовному вжитку.

-Проаналізувати, як топоніми сприяють багатству та різноманітності фразеологічних систем у різних мовах.

-Проаналізувати, як історична та культурна динаміка формує вживання та тлумачення фразеологічних одиниць із топонімами в обох мовах.

-Визначити, як семантичні та культурні відмінності між англійською та українською мовами впливають на процес перекладу.

-Дослідити проблеми та стратегії перекладу фразеологічних одиниць із топонімами, враховуючи лінгвістичні, культурні та контекстуальні фактори.

Об'єктом дослідження є топоніми у складі фразеологічних одиниць англійської та української мов.

Предметом дослідження є вживання, конотації, семантичні відтінки, історичне коріння та культурне значення топонімів у складі фразеологічних одиниць англійської та української мов.

Матеріал дослідження. Основними джерелами дослідження слугували:

Англо-український фразеологічний словник [уклад. К. Т. Баранцев. 2-е вид., випр.]. Київ : Знання, КОО, 2005. — 1056 с. для пошуку англійських фразеологічних одиниць з топонімами.

Українські приказки, прислів'я і таке інше. Уклав М. Номис / Упоряд., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка. — К.: Либідь, 1993. — 768 с.

Кунін А.В. Англо-російський фразеологічний словник/літ. ред. М.Д. Литвинова. 4-те вид., перероб. та дод. Москва: Рос. мов., 2005. — 944 с. для пошуку український фразеологічних одиниць з топонімами.

У цьому дослідженні ми розглянули 40 фразеологічних одиниць з топонімічним компонентом англійською мовою, та 30 – українською.

Практична цінність. Дане дослідження надає цінний матеріал для тих, хто вивчає мову, пропонуючи розуміння культурних та історичних контекстів, вбудованих у фразеологічні одиниці з топонімами. Це підвищує обізнаність про ідіоматичні вирази та їхнє культурне значення, тим самим полегшуючи засвоєння мови та розвиток міжкультурної компетенції.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ТОПОНІМАМИ

1.1. Фразеологізми як основні одиниці фразеологічної системи мови

«Одиницею фразеологічної системи є фразеологізм - семантично пов'язане сполучення слів, яке, на відміну від подібних до нього за формою синтаксичних структур (висловів або речень), не виникає в процесі мовлення відповідно до загальних граматичних і значеннєвих закономірностей поєднання лексем, а відтворюється у вигляді усталеної, неподільної, цілісної конструкції.» (Вікіпедія. Фразеологізм)

Кажучи простими словами, фразеологізм - це народний вислів, що став частиною мовлення людей і використовується для пояснення різних ситуацій, явищ і дій у повсякденному житті. Він виникає під впливом культурних та історичних факторів і часто передає специфіку та унікальність певної групи або народу, та є невід'ємною частиною його фольклору.

Фразеологізм як найскладніша номінативна одиниця передає поняття через його прикметні ознаки або метафору, додає образності, оцінності. Означаючи предмет або особу, ознаку, дію, спосіб дії тощо, фразеологізм здебільшого дає ще додаткову інформацію про них. Окрім того, «фразеологічне вираження, порівняно з лексичним, набагато експресивніше, оскільки має образний або порівняльний характер» (Неровня, 1985).

«Першим, хто поставив питання про фразеологію у, власне, лінгвістичному аспекті, був Ш.Баллі. Метод семантичної ідентифікації фразеологічних об'єктів полягає в тому, що у стійких сполуках слів виділяється загальна ознака, яка дає або не дає змогу замінити певний зворот одним словом, яке Ш.Баллі назвав ідентифікатором. І зовсім не обов'язково, щоб у мові існував відповідний синонім. Навпаки, це, як правило, логічний

еквівалент, що служить лише засобом опису і не є фактом мови» (Баран, Зимомря, 1999, с.29).

Тобто, Ш. Баллі розглядав фразеологізми як комбінації слів, які є складнішими одиницями мови, еквівалентними окремим словам, але мають більш складну структуру. У таких виразах слова втрачають свою самостійність і завжди вживаються разом для вираження певної ідеї. Фразеологізми використовуються як готові одиниці мови, а не формуються зокрема за певними лексико-граматичними правилами кожного разу.

Одна з особливостей фразеологізмів полягає в тому, що у них складові компоненти мають між собою своєрідний зв'язок, який надає кожному з цих слів іншого значення, наприклад, рука – орган людського тіла, біла рука – вільне лексичне словосполучення; але у фразеологізмах слово рука набирає інших значень: липкі руки має (зłodійська людина), у нього золоті руки (майстер, вмілий), на руку ковінька (вигідно, зручно), правою рукою бути у кого (бути першим помічником)(На урок. Фразеологія).

В англійській мові зміна значення слів у фразеологізмах відбувається так само влучно, як і в українській. Фразеологізм "to kill two birds with one stone" (Collins Dictionary. Definition of 'kill two birds with one stone') в англійській мові відображає ідею ефективного вирішення двох проблем або досягнення двох цілей за один раз, використовуючи лише одну дію чи ресурс. Походження цього виразу пов'язане зі стародавнім методом полювання, коли люди використовували камінь для полювання на птахів. Цей фразеологізм ілюструє ідею ефективності та вигоди вирішення проблем чи завдань шляхом злиття дій чи ресурсів у одній дії. «Він є прекрасним прикладом того, як фразеологізми надають слів нового, неочікуваного значення в конкретному контексті, що робить мову більш барвистою та експресивною» (Баллі, 1961).

«Найістотнішими ознаками фразеологізму є цільність значення та відтворюваність у процесі спілкування, тобто вживання носіями мови в усталеному оформленні» (На урок. Фразеологія).

Виходячи з вищенаведених характеристик, фразеологізм, як одиниця мови, має такі особливості:

1. Лексичне значення виражається сполученням кількох слів, значення фразеологізму єдине.
2. Постійне відтворювання одного й того самого компонентного складу.
3. Характеризуються стійкістю граматичних категорій.
4. Слова у складі фразеологізмів мають часто переносне значення.
5. Контекстуальна обумовленість вживання. (Вікіпедія. Фразеологізм)

1.2. Види фразеологічних одиниць

Фразеологічні вирази, які включають в себе різноманітні мовні одиниці, можна класифікувати за різними аспектами. Ця класифікація може ґрунтуватися на їхній семантиці, синтаксичній структурі, походженні, частоті вживання тощо. Кожен з цих аспектів дозволяє групувати фразеологізми за спільними ознаками та виявляти їхні особливості. Такий підхід допомагає краще розуміти і систематизувати фразеологічний склад мови, робить можливим аналіз їхнього функціонального та структурного розмаїття. «Вироблення наукових основ класифікації фразеологізмів пов'язане з діяльністю таких відомих мовознавців, як Ш. Баллі, В. Виноградов, Л. Булаховський, Б. Ларін, М. Удрвиченко, О. Кунін, Н. Амосова, та інші» (Баран, Зимомря, 1999, с.84)

Характеристика фразеологізмів з погляду на їхню семантичну зрощеність вперше була дана Ш. Баллі в «Короткому нарисі стилістики» (1905). Вчений виділяє три групи фразеологізмів:

1. Звичайні словосполучення
2. Фразеологічні ряди
3. Фразеологічні єдності (Баллі, 1905).

Узявши до уваги деякі думки Ш. Баллі, академік В. Виноградов подав свою семантичну класифікацію, виділивши три типи фразеологічних одиниць:

1. Фразеологічні зрощення - абсолютно неподільні, нерозкладні, немотивовані фразеологічні одиниці, у значенні яких «немає ніякого зв'язку, навіть потенційного, зі значенням їх компонентів.» (Виноградов, 1977, с.145)

2. Фразеологічні єдності - теж семантично неподільні фразеологічні одиниці, але їхнє цілісне значення умотивоване значенням компонентів (не нюхати пороху — не бути ще в боях; прикусити язика — замовкнути; кров з молоком — здоровий та ін.). У них значення цілого пов'язане з розумінням внутрішнього образного стрижня фрази, потенційного сенсу слів (Вікіпедія. Класифікація фразеологізмів). До цього розряду В. В. Виноградов залучає «фразові штампи, кліше, типові для різних літературних стилів, і літературні цитати, і крилаті вислови, і народні прислів'я та приказки.» (Виноградов, 1947, с.61)

3. Фразеологічні сполучення Виноградов розрізняє як «тип фраз, створених реалізацією зв'язаних значень слів» (Виноградов, 1947, с.24) «Фразеологічні сполучення - це стійкі словосполучення, до складу яких входять слова з вільним і фразеологічно зв'язним значенням, а їхнє цілісне фразеологічне значення впливає зі значень слів-компонентів фразеологічної одиниці» (Арделян, 2017, с.53). Якщо ще точніше, у фразеологічному сполученні одне слово є необхідним і не може бути замінено іншим, а інші слова, що його описують, можуть змінюватися або підмінятися одне одним (наприклад: "порушити питання" (проблему); "бере злість" (страх, досада);

Класифікація фразеологічних одиниць, розроблена В. В. Виноградовим, є однією з найбільш визнаних та впливових у мовознавстві. Вона зосереджується на аналізі зміни значення слів у різних контекстах фразоутворення, враховуючи синтаксичні та стилістичні особливості. Основний принцип його теорії полягає у розгляді фразеологічних одиниць як цілих, єдиних значеннєвих утворень, які відрізняються за ступенем зв'язку між компонентами та співвідношенням семантики всього вислову з семантикою окремих складників. Ця класифікація вважається однією з найпопулярніших і широко використовується в дослідженнях мови та перекладу.

Зберігши три основні класи фразеологічних одиниць за схемою В. В. Виногорова, М. М. Шанський виділив четвертий клас — фразеологічні вирази, до яких належать «такі стійкі в своєму складі і вживанні фразеологічні звороти, які не тільки є семантично подільними, але й складаються цілком із слів з вільним значенням (серйозно й надовго; Вовків боятися — в ліс не ходити; Не все те золото, що блищить)» (Шанський, 1969, с.84)

1.3. Топоніми у складі фразеологізмів

Зміст фразеологізмів кожної мови залежить від історії, культури, літератури та традицій певного народу як жоден інший компонент її лексичного складу. Це, в-першу чергу, помітно на прикладі фразеологізмів, які містять власні назви – топоніми. (Ісаєва, Сабанська, 2016, с.149)

Використання топонімів у фразеологічних висловах не лише надає їм конкретності та живості, але й збагачує їх історичним та культурним контекстом. Це дозволяє не лише точніше виражати думки та емоції, але й поглиблює розуміння культурних особливостей та традицій певного народу. Наприклад, фразеологічний вислів "бігати як козак на захоплення" відображає не лише швидкість і наполегливість, але й асоціюється з козацькою культурою та її історичними подіями, що робить його більш багатограним та виразним.

Такі вирази стають своєрідними маркерами культури та ідентичності, сприяючи збереженню культурної спадщини та посиленню почуття приналежності до певного народу або регіону. Вони передають не лише практичний сенс, а й вбрані у себе історичні перекази, географічні особливості та культурні традиції. Таке використання топонімів у фразеології створює глибше розуміння та сприяє збереженню та популяризації культурного доробку кожного народу.

Ось приклад використання топоніму в українському фразеологізмі: «У ляхів – пани, на Москві – реб'ята, а у нас – брати» (Номис, Пазяка, 1993, с.76). У цьому вислові порівнюється статус польських шляхтичів (ляхів) з російськими городянами (реб'ятами) та українськими козаками (братами). "Ляхи" відносилися до польської шляхти, яка мала значний соціальний та політичний вплив у Польщі та Литві. "Москва" представлена як символ російського міста, а "реб'ята" може вказувати на звичайних людей, мешканців міста, які можуть мати обмежені права чи статус. Українські

"брати" вказують на козацьку культуру та самоврядування, де кожен козак був рівний перед законом та мав певні права і свободи.

Таким чином, вислів "У ляхів – пани, на Москві – реб'ята, а у нас – брати" виражає ідею про різницю в соціальному статусі та сприйнятті між різними народами та культурами, підкреслюючи українську ідею свободи, рівності та братерства.

А ось приклад використання топоніму у фразеологізмі англійської мови: «like the devil looking over Lincoln – рідк. як диявол, який дивиться на Лінкольнський собор», тобто похмуро, злобливо, з осудом» (Кунін, 2005, с.210). Цей фразеологізм використовує топонім "Lincoln" який бере своє коріння в історії і культурі міста Лінкольн у Великобританії. Lincoln є місцем розташування відомого Лінкольнського собору, однієї з найбільш визначних архітектурних пам'яток країни. Образ диявола, що дивиться на Лінкольнський собор, може бути викликаний атмосферою та містичністю, пов'язаною з цією історичною спорудою.

Висновки до 1 розділу

Тож, ми можемо підкреслити, що вивчення фразеологізмів та їх класифікація є ключовими аспектами мовознавства, що сприяють розумінню глибоких культурних, історичних та соціальних зв'язків між мовою та суспільством. Фразеологізми, особливо ті, що містять топоніми, є своєрідними відображеннями культурної спадщини та ідентичності народу, які відображають глибинні ідеї, традиції та цінності. Вони стають маркерами культури та національної свідомості, сприяючи збереженню та популяризації культурних цінностей.

Фразеологічні одиниці з топонімами не лише розширюють лексичний запас мови та надають їй експресивності, але й відображають унікальні риси та особливості кожного народу. Вони створюють мовний міст між минулим і сучасністю, між культурними традиціями та інноваціями. Такий аспект є важливим не лише для мовознавців, а й для всіх, хто цікавиться культурою та мовою.

Популяризація та вивчення фразеологізмів з топонімами сприяє формуванню глибшого розуміння культурного та історичного контексту, в якому зароджується мова. Вони є своєрідними ключами до розуміння національної ідентичності та менталітету народу. Це допомагає не лише зберегти спадщину минулих поколінь, а й активно використовувати її для підтримки та розвитку культурного доробку.

Таким чином, вивчення фразеологізмів з топонімами є не лише академічно важливим, а й має велике значення для збереження культурної спадщини та формування національної свідомості. Вони є мовними символами, що переносять ідеї, традиції та цінності певного народу через покоління.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З ТОПОНІМАМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

2.1. Вплив історії та культури на виникнення та вживання фразеологізмів-топонімів в англійській та українській мовах

Історія та культура глибоко впливають на виникнення та вживання фразеологізмів-топонімів як в англійській, так і в українській мовах. Кожен фразеологізм, що містить у собі топонім, несе у собі відбиток історичних подій, культурних традицій та особливостей географічних місць. Розглянемо вплив історії та культури на ці аспекти в обох мовах.

Історичний контекст значною мірою впливає на фразеологію топонімів як в англійській, так і в українській мовах, відображаючи багатий гобелен їхніх відповідних культур та історій. В англійській мові фразеологія топонімів часто містить сліди колоніального минулого країни, з назвами, що походять від дослідників, поселенців і корінних мов. Такі назви, як «Нью-Йорк» або «Джорджія» англійською мовою, несуть спадок європейської колонізації та культурного обміну з індіанськими племенами. Ось, наприклад, назва штату Вірджинія з'явилася у 1584 році, коли англійська розвідувальна експедиція досягла американського берега, і назвала його на честь Королеви Єлизавети I, яка ніколи не була заміжньою (англ. Virginia — «Невинна») (Вікіпедія. Європейська колонізація Америки)

Так само в українській мові відображено багатовікову культурну, політичну та мовну взаємодію. Назви міст і сіл віддзеркалюють не лише географічні особливості, а й історичні події та культурні впливи. Чимало населених пунктів були названі на честь відомих комуністичних діячів, які

стали символами певних ідеологій свого часу. Такі назви, як "Свердловськ", "Артемівськ", "Орджонікідзе", "Кіровоград", відображають період політичних трансформацій минулого століття. Інші місцевості отримали назви, які прямо асоціюються з комуністичними атрибутами, такі як "Жовтневе", "Комсомольськ", "Першотравневе". Ці назви стали своєрідним відображенням ідеологічного контексту минулого епохи. Поширені також назви, сформовані за російським зразком словотворення, що свідчить про вплив культурної та мовної асиміляції. Такий підхід до названня міст і сіл, як "Южний", "Пермомайск", "Южноукраїнськ", є ще одним аспектом топоніміки України.

Як на сході, так і на заході топоніми формувалися під впливом інших культур. До прикладу, історія назви Карпат сповнена різних теорій і версій. Вони відображають багатогранність та складність походження цієї назви, включаючи мовні, етнічні та культурні аспекти.

Історичні джерела та різноманітні дослідження розкривають різноманітність можливих коренів та походження назви "Карпати", що лише підкреслює цікавість та значущість цієї теми для науковців і любителів історії. Одна з теорій походження цієї назви пов'язує її з албанським словом "карпё", що означає "скеля" (Краевед. К вопросу о происхождении албанского этноса), а також з іншими словами з різних мов, які мають подібне значення. Деякі дослідники вказують на історичні джерела, де згадуються племена, що мешкали у цих горах і від яких може походити сама назва. Щодо найвищої вершини Карпат, гори Говерли, пояснення походить від угорського *Hóvág* та румунського *Novârla*, що означає "снігова вершина" або "важкопрохідне підняття". Проте, сучасне написання "Говерла" може бути результатом помилки, яка виникла на австрійській військовій карті.

Окрім історичного, фразеологізми з топонімами у складі мають також і культурний контекст. Яскравим прикладом такого культурного впливу є фразеологізми «to grin like a cheshire cat» (Collins Dictionary. Definition of 'grin

like a Cheshire cat') та «mad as a hatter/March hare» (Cambridge Dictionary. Mad as a hatter/March hare), які були створені та популяризовані завдяки англійському письменнику Льюїсу Керролу, а саме завдяки його твору «Аліса в країні чудес». Перший фразеологізм має відтопонімний прикметник, який заставляє замислитись: то чому кіт саме чеширський? Існує дві версії, і перша з них пов'язана саме з місцем народження Льюїса Керрола – графством Чешир. Кажуть, що якийсь невідомий художник малював котів з широкими посмішками над входами в таверни. Скоріш за все, так місцеві жителі зображали геральдичного лева. Про це свідчить барельєф у церкві Вільфріда Йоркського в Траппенголлі, недалеко від місця народження Керрола. Подібний барельєф існує в стародавньому будинку Брімстейдж-Голл, розташованому в Чеширі. Саме це зображення письменник згадував у своїх мемуарах. (Вікіпедія. Чеширський кот) В другій теорії розповідається про те, що колись форму голови усміхнених котів надавали голівкам знаменитого чеширського сиру, історія якого налічує вже більше 9 сторіч. (Вікіпедія. Чеширський кіт)

Ще одним прикладом культурного впливу на створення фразеологізму є вислів «Знатимеш, почім в Тростянці гребінці», (Береза, Зубрицька, Зелений, 2015, с.46) який я знайшла лише в одному джерелі – «МОВА – НЕ КАЛЬКА» авторства Т. Берези, І. Зубрицької та Ю. Зеленого. В цій книзі автори шукають відповідну заміну фразеологічним одиницям з російської мови, щоб уникнути калькування в українській мові. Данний вислів має негативну конотацію, та має російський аналог «Будеш знати Кузькіну маму» і фактично несе в собі намір пригрозити комусь розправою. Та саме походження цього вислову мені, нажаль, так і не вдалося знайти. І хоч достеменно невідомо, чи у ньому говориться про Тростянку у Вінницькій чи Чернігівській області, або про Тростянець, що заснований у Волинській чи Сумських областях, та чи йде мова про предмет для догляду за волоссям або про морських гребінців, що все ж, маловірогідно для вказаної раніше

місцевості, але я точно впевнена, що цей вислів має саме культурне джерело виникнення.

Не можна не зазначити, що топонімна фразеологія часто зазнає семантичних зсувів, відображаючи зміну соціокультурного контексту. Топоніми, які колись вказували лише на географічне місце, тепер можуть нести значення соціальних або політичних подій. Англійська фраза "Boston Tea Party" стала символом боротьби за свободу від колоніального гніту та натхненням для політичної активності. Події, які раніше були просто історичними фактами, тепер стають культурними символами з новими значеннями. Український топонім "Майдан Незалежності" після Революції Гідності отримав нове значення як символ боротьби за демократію та незалежність. Такі зсуви в семантиці топонімів свідчать про глибокі зміни в менталітеті суспільства. Вони відображають еволюцію культурних цінностей та переосмислення історичних подій. Ці зміни можуть бути результатом політичних та соціальних рухів, що перетворюють сприйняття подій та місць. Їхня семантика стає більш глибокою та багатогранною, відображаючи складний образ життя. Такі зміни допомагають зберегти пам'ять про історичні події та їхні значення для сучасного суспільства. Вони також стимулюють рефлексію над минулим та його впливом на сучасність. Зміна значення топонімів відображає динаміку культурного розвитку та перетворення суспільства. Вона свідчить про те, як місця можуть стати символами для нових ідей та рухів. Такі трансформації показують, що культурна спадщина постійно переосмислюється та адаптується. Вони відображають здатність суспільства асимілювати минуле та перетворювати його у світло нових потреб та цінностей. Зміна семантики топонімів також може відображати владні структури та їхні підходи до інтерпретації історії. Семантичні зсуви топонімів нагадують нам про те, що історія постійно переосмислюється та переписується. Це дозволяє суспільству наближатися до більш об'єктивного розуміння минулого та його впливу на сучасність.

Тут я хочу зробити висновок, що історичний контекст і культурний вплив нерозривно пов'язані між собою. Історичний контекст визначається подіями, які відбувалися в певний період часу, включаючи політичні, економічні та соціокультурні аспекти. Проте цей контекст не може бути повністю зрозумілим без урахування культурного середовища, в якому ці події розгорталися.

Культурний контекст охоплює низку факторів, таких як мова, релігія, мистецтво, традиції, цінності та ідеології. Ці аспекти визначають спосіб життя та світогляд суспільства в певний історичний період. Наприклад, вплив християнства на середньовічну Європу не може бути розглянутий окремо від політичних та соціальних перетворень, які відбувалися в цей час.

Культурний контекст також визначає способи сприйняття інформації та інтерпретації подій. Наприклад, одна й та ж історична подія може бути розглянута різними культурами з різних точок зору, залежно від їхніх цінностей та традицій.

Отже, історичний контекст і культурний контекст взаємодіють, формуючи наше розуміння минулого. Без врахування культурного аспекту можливо втратити глибину та значення історичних подій.

2.2. Структурно-семантичний аналіз фразеологічних одиниць

з топонімічним компонентом

Коли ми вивчаємо структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць ми маємо враховувати їх синтаксичну побудову, адже вони можуть існувати як у вигляді вільних словосполучень, так і у вигляді складних речень. Давайте одразу розглянемо структурні типи фразеологізмів, О.В. Кунін виділяв з них такі:

1. Номінативні, ті, що означають предмет, явище тощо. Вони бувають субстантивні (іменникові), ад'єктивні (прикметникові), адвербальні (прислівникові);

2. Номінативно-комунікативні фразеологічні одиниці. Описують дію, і є дієслівниковими;

3. Вигуківі і модальні фразеологічні одиниці. Ті що виражають емоції.

4. Комунікативні фразеологічні одиниці. Ті, які мають структурою простого та складного речення. В них входять приказки та прислів'я. (Кунін, 1996)

В досліджуваному матеріалі в англійській мові за кількістю домінують номінативні фразеологічні одиниці, наприклад: *Arabian nights*, *Badger State*, *Greek gift*. В українській мові номінативні фразеологічні одиниці – меншість, і за нашими спостереженнями часто являються калькованими з інших мов. До них відносяться такі фразеологізми: кари єгипетські, ієрохінські труби, троянський кінь.

Натомість, в українській мові переважають комунікативні фразеологічні одиниці з топонімічними компонентами. Приклади таких фразеологізмів: «В Луцьку все не полюдску: навколо вода, а в середині біда»;

«Про Київ не жахайсь, Волиня пригортайсь, а Покуття тримайсь»; «У Києві не женись, а в Ромні кобил не міняй» (Номис, Пазяка, 1993, с.72)

Розглядаючи моделі, за допомогою яких утворюються фразеологічні одиниці, варто відзначити, що обидві мови демонструють перевагу у конструкціях на основі порівняння. Ці конструкції часто дотримуються таких шаблонів, як «прийменник+як+прийменник+іменник» та «V + like + Adj. + N» відповідно.

Порівняльні фразеологічні одиниці характеризуються сталими і відтворюваними сполученнями слів, де фразеологічна специфіка полягає в традиційних порівняннях. Ці фрази зазвичай передають характеристику властивості чи дії за допомогою порівняльної групи або підрядного речення, часто використовуючи сполучники «наче», «немов», «як», «as», «like», «as...as». Наприклад: «safe as the bank of England», «лисий, як чорнобильський їжак», «as wise as Waltham's calf» «дурний, як сибірський валянок».

Тож, українська мова виявляє перевагу у використанні комунікативних фразеологічних одиниць з топонімічними компонентами, що може свідчити про значущість культурного контексту та історичних асоціацій для українського мовного середовища. Тим не менш, обидві мови демонструють схожість у конструкціях порівняння, які часто використовуються для утворення фразеологічних одиниць. Ці висновки підкреслюють важливість аналізу фразеологізмів з різних мовних та культурних перспектив для кращого розуміння мовного феномена.

2.3. Особливості перекладу фразеологічних зворотів з топонімами з англійської на українську мову

Розглядаючи вплив історичного та культурного контекстів на фразеологічні звороти з використанням топонімів в англійській та українській мовах, можна зробити висновок про важливість адекватного перекладу таких виразів. Переклад фразеологічних зворотів з топонімами вимагає не лише знання мови, а й розуміння історичного та культурного контексту, що лежить в основі кожного виразу.

Урахування історичних подій, політичних трансформацій та культурних традицій є важливим для точного відтворення значення фразеологізмів з топонімами при перекладі. Кожен такий вираз несе в собі глибокий зміст, пов'язаний з історією, географією та культурою певного народу.

Таким чином, в перекладі фразеологічних зворотів з топонімами відображається не лише мовна компетенція, а й здатність враховувати та передавати культурні особливості й історичний контекст кожної мови. Розуміння цих аспектів допомагає зберегти автентичність та точність перекладу, що має важливе значення для збереження культурного спадку та міжкультурного розуміння.

Серед способів перекладу англійських фразеологічних одиниць з топонімічним складом можна виділити:

1. Фразеологічний аналог. У процесі перекладу фразеологічних одиниць між англійською та українською мовами ми можемо помітити, що кількість фразеологічних аналогів, які б співпадали як по змісту, так і по образності, досить обмежена. Частіше перекладачеві потрібно використовувати українські фразеологічні одиниці, які мають аналогічне значення, але побудовані на іншому образі. Важливо при цьому, щоб український образ залишався нейтральним щодо національного забарвлення,

забезпечуючи таким чином зрозумілість та адекватність перекладу для українського отримувача. (Кревсун, 2015)

Наприклад, ми маємо вираз «Enough to puzzle a Philadelphia-lawyer» (Dictionary.com. Philadelphia lawyer) що буквально ми можемо перекласти як «Достатньо, щоб заплутати філадельфійського адвоката», тобто дуже складна та заплутана справа. У нас є можливість залишити буквальный переклад, але через те, що українська аудиторія не має чіткого уявлення про те, хто ж такий філадельфійський адвокат, буквальный переклад цієї фрази не буде влучним, зрозумілим та ефективним. Замість цього, можна скористатися аналогом, який буде більш зрозумілим для українського читача: «Сам чорт ногу зломить».

Ще одним чудовим прикладом фразеологічного аналогу є наш, український аналог фрази «Scotch cousin» (The Free Dictionary by Farlex. Scotch cousin) який звучить як «Десята (сьома) вода на киселі» і означає дуже далеких родичів.

Звичайно бувають і випадки, коли у мові оригіналу і у мові перекладу є одразу декілька відповідників фразеологічних одиниць. У такому випадку перекладачеві варто на власний розсуд вирішувати, яку фразу обрати для перекладу, щоб влучно вписати її в свій перекладацький доробок. Ось декілька фразеологічних одиниць англійською мовою, та їх аналоги українською. Кожен з них має одне значення – «ніколи».

At the Greek calends; on the second Monday of next week; the day pigs fly; on tomorrow come never; when the devil is blind; when the hell freezes over; when Dover and Calais meet. (Баранцев, 2005, с.50)

ніколи в світі; коли рак на горі свисне ; як на долоні волосся виросте; не бачити як свого носа чого; на турецький Великдень.

Як ми можемо помітити, такий підхід до перекладу фразеологічних одиниць дозволяє забезпечити зрозумілість та адекватність перекладу,

використовуючи мовні ресурси та образи, зрозумілі для української аудиторії.

2. Фразеологічний еквівалент. У процесі перекладу цей спосіб являється найбільш оптимальним, при умові якщо такі фразеологічні еквіваленти присутні в мові перекладу. Використання подібних еквівалентів забезпечує передачу сенсу, змісту, та образності вихідного вислову. Важливою перевагою повних еквівалентів є їхня ідентичність за лексичною будовою, структурою, стилістичним спрямуванням та семантичними властивостями до відповідних англійських фразеологічних одиниць. Проте варто зазначити, що кількість таких еквівалентів українською мовою є обмеженою через різноманітність культурних та лінгвістичних особливостей кожної мови. Цей метод перекладу застосовується у випадках, коли фразеологічний вираз у англійській та українській мовах є запозиченим з інших мов. (Кревсун, 2015)

Trojan horse – троянський кінь – прихована загроза або небезпека, яка приймається за прийнятний або невинний об'єкт. У легенді про Троянську війну, грецькі війська сховались всередині великого дерев'яного коня, подарованого мешканцям Трої, що вважалося жестом миру. Коли коня ввели в місто, греки вночі вибралися з нього та відкрили ворота для ворожого війська, що призвело до падіння Трої;

Pass the Rubicon – перейти Рубікон – прийняти рішення або наважитись на крок, який не можна відмінити. Ця фраза відноситься до події з давньоримської історії, коли Юлій Цезарь, зламавши римське законодавство, перетнув межу річки Рубікон і вирушив у військову кампанію проти Римської республіки, що викликало серйозні наслідки та боротьбу за владу;

Naboth's vineyard – Навуфеїв виноградник – є символом заздрості відповідно до біблійної історії про Ахава і Навуфея. У цій історії Ахав бажає

придбати виноградник Навуфея з економічних міркувань, тоді як для Навуфея він є спадщиною від предків, священною землею, що належить Богу. Коли Навуфей відмовляється продати виноградник, Іезавель, дружина Ахава, організовує його фальшиве засудження та смерть через самосуд.

Можемо прослідкувати, що фразеологічним еквівалентом в основному перекладаються біблеїзми, та запозичення з класичних мов (латинської та давньогрецької)

Давайте ще розглянемо приклад із минулого способу: *at the Greek calends*. До нього ми знайшли декілька підходящих аналогів. Але в українській мові також є вираз: «До грецьких календ», який так само означає «ніколи», і має ту саму лексичну будову, структуру та стилістичне забарвлення що і в мові оригіналу. Тож звідси ми можемо зробити висновок, що в деяких випадках запозичені з інших мов фразеологізми ми можемо перекладати як підбираючи фразеологічний еквівалент, так і аналог.

3. Частковий еквівалент. Часткові еквіваленти зберігають однакове значення та стилістичну спрямованість з фразеологічними одиницями мови оригіналу, проте вони можуть відрізнятися за лексичною формою, граматичною структурою або лексико-граматичними аспектами. Ці розходження можуть виявлятися у структурі, синонімічних компонентах, сполучуваності, кількості компонентів, частоті вживання та інших мовних особливостях, які впливають з граматичної структури мови перекладу. (Комісаров, 2013, с.140)

Приклади перекладу частковим еквівалентом:

«Roman peace, мир між переможеними країнами, що ввійшли до складу Римської імперії.» (Баранцев, 2005, с.824) В українській мові заснували сталий вираз «римська угода», та більш конкретизували вираз, на відміну від буквального перекладу «римський мир».

Такою конкретизованою є ще одна стала фраза – «London particular» (Баранцев, 2005, с.620) в якій слово «particular» перекладається не як «особливість» або «виняток», а більш зрозуміло для української аудиторії – «лондонський туман», адже хто не знає про відомі туманні дні Англії?

За відсутності повного, часткового еквівалентів, або аналогу, перекладач може застосувати такі способи перекладу фразеологічних одиниць:

4. Калькування. Цей метод полягає у дослівному перекладі, що дозволяє зберегти основне значення виразу. Проте важливо, щоб такий переклад був зрозумілим та прийнятним для адресата. Це не фразеологічний переклад, оскільки в ньому не використовуються готові фразеологізми мови перекладу. Такий підхід вимагає створення нового виразу, зрозумілого адресату перекладу. (Комісаров, 2013, с.140)

До калькувань відносяться такі вирази:

British lion – Британський лев – національна емблема Англії;
(Баранцев, 2005, с.170)

London's lungs – Легені Лондона – зелені насадження, парки, сади на території Лондона. Фраза має переносне значення і використовується в українській мові зокрема «легені Києва», «легені планети», «зелені легені»

London season – Лондонський сезон – час розваг лондонської знаті;
(Баранцев, 2005, с.620)

White House – Білий дім – резиденція чинного президента США.

5. Транскрибування та транслітерація. Таким способом перекладаються сталі назви визначних місць, вулиць, географічних об'єктів, які зазнавши семантичних змін стали фразеологічними одиницями.

Серед таких назв:

Wall Street – Волл Стріт, не ~~Вулиця Стін~~

Scotland Yard – Скотленд Ярд, не ~~Шотландський Ярд~~

Big Ben – Біг Бен, не ~~Великий Бен~~

Dark Hedges – Дарк Хеджес, не ~~Темний Живоліт~~

Brighton Beach – Брайтон-Біч, не ~~Пляж Брайтон~~

Lake City – Лейк-сіті, не ~~Місто Озер~~

Tower of London – Лондонський Тауер, не ~~Лондонська Вежа~~

6. Модуляція, або сенсовий розвиток. Цей прийом ґрунтується на заміні перекладу одиниці мови джерела на слово чи словосполучення мови перекладу, яке логічно впливає зі значення початкового. [Кревсун, 2015, с. 177) Використовується тоді, коли не можна просто взяти слово чи словосполучення зі словника чи контексту для перекладу. Головна ідея - передати в тексті зв'язок причини та наслідку, замінивши одне слово чи вираз іншим, що має логічний зв'язок. Це може бути єдиний спосіб адекватно передати сенс оригіналу читачеві в перекладі.

Приклади модуляції фразеологічних одиниць з топонімічним складом:

City of the Golden Gate – букв. пер. «Місто Золотих Воріт» – Сан-Франциско

Bay State – букв. пер. «Місто Бухти» – штат Массачузетс (Баранцев, 2005, с.65)

The Big Apple – букв. пер. «Велике Яблуко» – Нью-Йорк (Wikipedia. Big Apple)

Bayou State – букв. пер. «Місто Боліт» – штат Луїзіана (Wikipedia. Louisiana)

The Big Orange – букв. пер. «Великий Апельсин» – Лос-Анджелес
(The USA eats list. 11 Nicknames for Los Angeles)

Цікаво також зазначити, що відтопонімічні прикметники в англійській мові пишуться з великої літери, а в українській – з маленької: авгієві стайні та Augean stable.

Отже, проаналізувавши різні методи перекладу англійських фразеологічних одиниць з топонімічним складом можна відзначити, що переклад фразеологічних висловів є складним завданням, яке потребує від перекладача глибокого розуміння кожного вислову та здатності передати його значення влучно та ефективно. Особливо важливо точно передавати фразеологічні вислови з топонімічними компонентами, враховуючи їхню мовну семантику та зв'язок з культурним контекстом.

Для успішного перекладу фразеологізмів необхідно володіти різними еквівалентними та нееквівалентними методами перекладу. Найбільш складно перекладати фразеологізми, які не мають прямих відповідників у мові перекладу, і для цього потрібен глибокий аналіз та розуміння контексту. Однак, навіть у таких ситуаціях перекладач може знайти відповідні засоби для передачі значення та настрою фразеологізмів, використовуючи свої лінгвістичні та культурні знання.

Висновки до розділу 2

Підсумовуючи, ми розуміємо, що складний зв'язок між історичним контекстом і культурним впливом очевидний, і він показує, що обидва з цих компонентів є нероздільними гранями, які формують наше розуміння минулого, з якого до нас прийшла велика кількість фразеологізмів. Історичний контекст, що охоплює політичні, економічні та соціально-культурні виміри, набуває глибини та сенсу, якщо розглядати його крізь призму культурного середовища, в якому розгортаються події. Культурний контекст, який включає мову, релігію, мистецтво та традиції, не лише формує світогляд суспільства, а й впливає на інтерпретацію історичних подій та сприйняття інформації. Взаємодія між історичним і культурним контекстами має першорядне значення, оскільки воно формує наше розуміння суспільних трансформацій та індивідуальних перспектив у різних культурах та епохах, що допомагає нам глибше вникнути в розуміння тих чи інших фразеологічних одиниць.

Так само аналіз фразеологічних одиниць у різних мовах підкреслює взаємозв'язок між мовними структурами, культурними особливостями та семантичними нюансами. Класифікуючи ідіоматичні вирази та спостерігаючи за поширеними моделями, вчені-лінгвісти проливають світло на культурні та мовні тонкощі фразеологічних утворень. А переклад таких виразів становить величезну проблему, вимагаючи від перекладачів точного орієнтування в мовній семантиці та культурних конотаціях. Проте завдяки глибокому розумінню вихідної та цільової культури в поєднанні з володінням різними техніками перекладу перекладачі можуть ефективно передати суть і настрої ідіоматичних виразів.

Таким чином, незалежно від того, досліджуєте ви історичні наративи чи берете участь у міжкультурній комунікації через переклад, необхідно визнати взаємодію між історичним контекстом, культурним впливом і мовними нюансами. Саме завдяки такому цілісному підходу ми можемо

збагатити наше розуміння людських суспільств, сприяти змістовним міжкультурним обмінам і подолати прірви між мовами та культурами.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Під час нашого дослідження ми ретельно вивчили сутність фразеологічних одиниць як особливих лінгвістичних конструкцій, що мають сталі значення, відмінне від суми значень їх складових частин. Цей аспект становить основу для розуміння фразеологічних конструкцій з топонімами, які містять назви місць або регіонів. Такі фразеологізми стають важливими виявниками культурної спадщини та ідентичності народу, оскільки вони відображають унікальні аспекти культури та історії через призму мовних конструкцій.

Для кращого розуміння цих фразеологічних одиниць ми вирішили провести структурно-семантичний аналіз, який дозволив нам розкрити їхню внутрішню будову та особливості компонентів. Це допомагає розібратися у семантиці та синтаксичних особливостях фразеологічних конструкцій з топонімами та їхній внутрішній логіці.

Крім того, ми дослідили різні підходи до перекладу фразеологічних одиниць з топонімами, що виявилось цікавою, але непростою задачею через унікальні культурні та історичні контексти, які вони відображають. Переклад таких конструкцій вимагає від перекладача глибокого розуміння не лише мовних структур, а й культурних нюансів та контексту, що ускладнює процес передачі смислу та емоційного відтінку оригіналу. Тому ефективний переклад фразеологічних одиниць з топонімами вимагає не лише вміння вільно володіти двома мовами, а й глибокого культурного та лінгвістичного аналізу.

Отже, вивчення фразеологізмів з топонімами має велике значення для мовознавства та культурології, оскільки вони відображають глибокі зв'язки між мовою, культурою та історією народу. Ці фразеологізми є не лише лінгвістичними одиницями, а й ключами до розуміння національної ідентичності, традицій та цінностей. Вони допомагають зберегти та

популяризувати культурну спадщину, а також сприяють міжкультурному розумінню і взаємодії. Такий глибокий аналіз фразеологізмів з топонімами дозволяє краще розуміти суспільні трансформації, історичний контекст та культурні впливи, що відбиваються в мовних конструкціях. Таким чином, вони не лише розширюють наше мовне багатство, а й сприяють формуванню глибшого культурного та міжкультурного розуміння.

RÉSUMÉ

У даній курсовій роботі було проведено детальне дослідження та порівняння фразеологічних одиниць з топонімами в англійській та українській мовах. Робота розглянула сутність фразеологічних конструкцій, виділила основні типи та характеристики фразеологічних одиниць та детально розглянула фразеологізми з топонімічним складом

Особлива увага була приділена аналізу впливу культурного та історичного контексту на формування фразеологічних одиниць з топонімами, що відображають унікальні аспекти культурної спадщини та ідентичності народу через мову.

Проведений структурно-семантичний аналіз дозволив визначити складові елементи та особливості будови фразеологічних одиниць з топонімами, що сприяє кращому їхньому розумінню та інтерпретації.

Досліджено також різні методи та підходи до перекладу фразеологічних одиниць з топонімами, виявлено складнощі та особливості цього процесу через культурні та мовні різниці.

Загальний висновок полягає в тому, що вивчення фразеологічних одиниць з топонімами є важливим аспектом для розуміння культурної спадщини та ідентичності народу через мову, а також для розвитку міжкультурного діалогу та взаєморозуміння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 11 Nicknames for Los Angeles. The USA eats list. Retrieved from <https://theusaeatlist.com/los-angeles-nicknames/>
2. Big Apple. Wikipedia, the free encyclopedia. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Big_Apple
3. Definition of 'grin like a Cheshire cat'. Colins Dictionary. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/grin-like-a-cheshire-cat>
4. Definition of 'kill two birds with one stone'. Colins Dictionary. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/kill-two-birds-with-one-stone>
5. Louisiana. Wikipedia, the free encyclopedia. Retrieved from <https://en.wikipedia.org/wiki/Louisiana>
6. Mad as a hatter/March hare. Cambridge dictionary. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/as-mad-as-a-hatter-march-hare>
7. Philadelphia lawyer. Dictionary.com. Retrieved from <https://www.dictionary.com/browse/philadelphia-lawyer>
8. Scotch cousin. The Free Dictionary by Farlex. Retrieved from <https://idioms.thefreedictionary.com/the+Scotch+cousin>
9. Англо-український фразеологічний словник [уклад. К. Т. Баранцев. 2-е вид., випр.]. Київ : Знання, КОО, 2005. 1056 с.
10. Арделян О. В. Семантична класифікація фразеологічних одиниць з ономастичним компонентом (на матеріалі слов'янських мов) / О. В. Арделян // Одеський лінгвістичний вісник. – 2017. – Вип. 9. – Т.2. – С. 52-56.
11. Баллі Ш. Короткий нарис стилістики /Ш. Баллі -Женева, 1905. - 183 с.
12. Баллі Ш. Французька стилістика / Ш. Баллі – М., 1961. – 890 с.

13. Баран Ярослав Андрійович, Зимомря Микола Іванович. Теоретичні основи фразеології.- Ужгород, 1999.- 176 с.
14. Виноградов В.В. Лексикологія та лексикографія. Вибрані праці. М.: 1977. - 312 с
15. Виноградов В.В. Російська мова: Граматичне вчення про слово / Проф. В. В. Виноградов; Моск. ордена Леніна держ. ун-т ім. М. В. Ломоносова. - М.; Л.: Держ. навч.-пед. вид-во, 1947. – 783 с.
16. Європейська колонізація Америки. Вікіпедія: вільна енциклопедія. Відновлено 3
https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейська_колонізація_Амери́ки
17. К вопросу о происхождении албанского этноса. Краевед. Відновлено з https://kraeved.od.ua/art/sh/shevchenko_andrej/k_voprosu_o_proiskhozhdenii_albanskogo_etnosa.php
18. Комісаров В. Н. Теорія перекладу (лінгвістичні аспекти): Навч. для ін-тів та фак. інозем. мов. - М.: Альянс, 2013. - 253 с.
19. Кревсун, Я. Основні шляхи перекладу фразеологічних одиниць [Текст] / Я. Кревсун ; наук. кер. О.А. Кириченко // Перекладацькі інновації : матеріали V Всеукраїнської студентської науковопрактичної конференції, м. Суми, 12-13 березня 2015 р. / Редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. - Суми : СумДУ, 2015. - С. 71-72.
20. Кунін А.В. Англо-російський фразеологічний словник/літ. ред. М.Д. Литвинова. 4-те вид., перероб. та дод. Москва: Рос. мов., 2005. 944 с.
21. Кунін А.В. Курс фразеології сучасної англійської мови/ О.В. Кунін. - М.: Вища школа, 1996. - 381 с
22. Мова – не калька: словник української мови / Т. Береза, І. Зубрицька, Ю. Зелений. – Львів : Априорі, 2015. – 664 с.
23. Неровня Н.М. Фразеологізм, його синоніми і варіанти. Культура слова. 1985. Вип. 28. С. 45–47.
24. Семантична класифікація фразеологізмів. Вікіпедія: вільна енциклопедія. Відновлено 3

- https://uk.wikipedia.org/wiki/Семантична_класифікація_фразеологізмів#cite_ref-1
25. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Уклад М. Номис / Упоряд., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка.— К.: Либідь, 1993.— 768 с.
26. Фразеологізм. Вікіпедія: вільна енциклопедія. Відновлено з <https://uk.wikipedia.org/wiki/Фразеологізм>
27. Фразеологічні одиниці з топонімічним компонентом у німецькій мові та їх переклад на українську мову / І. Ф. Ісаєва, Н. М. Сабанська // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. - 2016. - Вип. 60. - С. 149-152.
28. Фразеологія. Поняття про фразеологізм. На урок. Відновлено з <https://naurok.com.ua/frazeologiya-ponyattya-pro-frazeologizm-171365.html>
29. Чеширський кот. Вікіпедія: свободная енциклопедія. Відновлено з https://ru.wikipedia.org/wiki/Чеширский_Кот
30. Чеширський кіт. Вікіпедія: вільна енциклопедія. Відновлено з https://uk.wikipedia.org/wiki/Чеширський_кіт
31. Шанський Н. М. Фразеологія сучасної російської мови [Текст] / Н. М. Шанський. - М., 1969. - 412 с.